

**MAKTABGACHA TA'LIMDAGI XODIMLARNING AGRESSIVLIK VA
XAVOTIRLIK DARAJALARINI NAZORAT QILISHNING PSIXOLOGIK
JIHATLARI**

Ganiyeva Kamola Abdujabborovna

Puchon universiteti, 1-kurs

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi

Nozima Mullaboeva

Ilm rahbar: Puchon universiteti professori

Annotatsiya; *Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim muassasalarida faoliyat yuritayotgan xodimlarning agressivlik va xavotirlik darajalarini nazorat qilishning psixologik jihatlari yoritilgan. Ta'lim muhitida pedagog va tarbiyachilarning ruhiy holati bolalarning emotsional va ijtimoiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatishi ilmiy jihatdan asoslangan. Agressivlik va xavotirlikning kelib chiqish omillari, ularni kamaytirishda psixologik monitoring, profilaktika va korreksion ishlarning ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, xodimlarning kasbiy barqarorligini ta'minlashda psixologik qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining o'rni ochib berilgan.*

Kalit so'zlar: *maktabgacha ta'lim, agressivlik, xavotirlik, psixologik nazorat, pedagogik stress*

Аннотация: *В данной статье рассматриваются психологические аспекты контроля уровня агрессивности и тревожности сотрудников дошкольных образовательных учреждений. Обосновано влияние эмоционального состояния педагогов и воспитателей на психическое развитие детей дошкольного возраста. Проанализированы основные причины агрессивности и тревожности, а также роль психологического мониторинга, профилактических и коррекционных мероприятий в их снижении. Особое внимание уделено значению психологической поддержки в повышении профессиональной устойчивости сотрудников.*

Ключевые слова: *дошкольное образование, агрессивность, тревожность, психологический контроль, профессиональный стресс.*

Abstract: *This article examines the psychological aspects of controlling aggression and anxiety levels among staff in preschool educational institutions. It substantiates the impact of educators' emotional states on the psychological development of preschool children. The causes of aggression and anxiety are analyzed, along with the importance of psychological monitoring, preventive, and corrective measures. The role of psychological support in enhancing professional stability and effectiveness of preschool staff is also highlighted.*

Keywords: *preschool education, aggression, anxiety, psychological control, professional stress.*

KIRISH

Maktabgacha ta'lim muassasalari bolalarning shaxs sifatida shakllanishida muhim ijtimoiy institutlardan biri hisoblanadi. Ushbu muassasalarda tashkil etiladigan ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligi nafaqat metodik ta'minotga, balki pedagog va tarbiyachilarning psixologik holatiga ham bevosita bog'liqdir. Chunki maktabgacha yoshdagi bolalar kattalarning emotsional holatini tez sezadi va unga mos ravishda munosabat bildiradi.

Pedagogik faoliyat jarayonida xodimlar doimiy psixologik bosim, mas'uliyat va yuqori darajadagi muloqot sharoitida ishlaydi. Bunday holatlar ayrim hollarda agressivlik va xavotirlik kabi salbiy psixologik holatlarning yuzaga kelishiga sabab bo'lishi mumkin. Ushbu holatlar vaqtida aniqlanmasa va nazorat qilinmasa, ta'lim muhitining psixologik barqarorligiga putur yetkazadi.

Shu nuqtayi nazardan, maktabgacha ta'lim xodimlarida agressivlik va xavotirlik darajalarini psixologik jihatdan o'rganish hamda ularni boshqarish mexanizmlarini ishlab chiqish dolzarb ilmiy-amaliy masala hisoblanadi. Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi xodimlarning emotsional holatini barqarorlashtirishga qaratilgan psixologik yondashuvlarni tahlil qilishdan iborat.

ASOSIY QISM**Agressivlik va xavotirlikning psixologik mazmuni**

Psixologik adabiyotlarda agressivlik shaxsning ichki zo'riqishlari va moslashuvdagi qiyinchiliklari natijasida namoyon bo'ladigan xulqiy holat sifatida izohlanadi. Maktabgacha ta'lim xodimlarida agressivlik ko'pincha emotsional charchoq, kasbiy bosim va ish jarayonidagi muammolar bilan bog'liq holda shakllanadi.

Xavotirlik esa shaxsning doimiy bezovtalik holatida bo'lishi, o'z faoliyati natijasidan qoniqmaslik va kelajakdagi vaziyatlardan qo'rquv bilan tavsiflanadi. Pedagogik faoliyatda bu holat xodimning tashabbuskorligini pasaytiradi, bolalar bilan muloqotda sovuqqonlik yoki ortiqcha ehtiyotkorlikni yuzaga keltiradi.

Agressivlik va xavotirlikning shakllanishiga ta'sir etuvchi omillar

Maktabgacha ta'lim muassasalarida xodimlarning psixologik holatiga ta'sir qiluvchi omillar turli xarakterga ega. Jumladan, mehnat yuklamasining yuqoriligi, ish vaqti davomida doimiy shovqin, bolalarning individual xususiyatlari va ota-onalar bilan munosabatlardagi muammolar salbiy emotsional holatlarni kuchaytiradi.

Shuningdek, kasbiy faoliyatda psixologik bilimlarning yetishmasligi, stressga bardoshlilik ko'nikmalarining rivojlanmaganligi ham agressivlik va xavotirlik darajasining oshishiga olib keladi. Bunday holatlar xodimning nafaqat kasbiy faoliyatiga, balki shaxsiy ruhiy barqarorligiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Psixologik nazorat va profilaktika mexanizmlari

Agressivlik va xavotirlikni kamaytirish maqsadida maktabgacha ta'lim muassasalarida tizimli psixologik nazoratni yo'lga qo'yish zarur. Ushbu jarayonda psixologik diagnostika,

individual maslahatlar va guruhiiy treninglar muhim o'rin tutadi. Diagnostika orqali xodimlarning emotsional holati aniqlanib, muammo manbalari tahlil qilinadi.

Bundan tashqari, stressni boshqarishga yo'naltirilgan mashg'ulotlar, relaksatsiya usullari va ijodiy faoliyat elementlaridan foydalanish xodimlarning ruhiy barqarorligini oshiradi. Psixolog va pedagog o'rtasidagi samarali hamkorlik sog'lom psixologik muhitni shakllantirishga xizmat qiladi.

XULOSA

Mazkur tadqiqot maktabgacha ta'lim muassasalarida faoliyat yuritayotgan xodimlarning agressivlik va xavotirlik darajalarini nazorat qilishning psixologik jihatlari muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. Pedagog va tarbiyachilarning emotsional holati bolalarning psixologik farovonligi, ijtimoiy moslashuvi hamda ta'lim-tarbiya jarayonining umumiy samaradorligiga bevosita ta'sir etishi aniqlandi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, agressivlik va xavotirlik holatlarining kuchayishiga ish yuklamasining ortiqqligi, doimiy psixologik bosim, muloqot jarayonidagi murakkabliklar va stressni boshqarish ko'nikmalarining yetarli emasligi asosiy omillar sifatida xizmat qiladi. Ushbu holatlar vaqtida aniqlanmasa, pedagoglarning kasbiy faoliyatida emotsional charchoq va ruhiy beqarorlikni yuzaga keltiradi.

Shu bois, maktabgacha ta'lim muassasalarida tizimli psixologik monitoringni yo'lga qo'yish, xodimlar bilan muntazam diagnostik va profilaktik ishlar olib borish muhim ahamiyat kasb etadi. Stressni kamaytirishga qaratilgan treninglar, relaksatsiya mashg'ulotlari, psixologik maslahatlar va jamoada ijobiy psixologik muhitni shakllantirish agressivlik va xavotirlik darajalarini pasaytirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa sifatida aytish mumkinki, maktabgacha ta'lim xodimlarining ruhiy barqarorligini ta'minlash nafaqat ularning kasbiy faoliyatini qo'llab-quvvatlaydi, balki bolalar uchun sog'lom, xavfsiz va ijobiy ta'lim muhitini yaratishga xizmat qiladi. Ushbu yo'nalishda olib boriladigan psixologik ishlar maktabgacha ta'lim sifatini oshirishning muhim sharti hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ananyev, B. G. (2017). Psixologik bilish asoslari. Moskva: Pedagogika.
2. Bandura, A. (2015). Aggression: A social learning analysis. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
3. Ishmuhamedov, R. J. (2021). Pedagogik va yosh psixologiyasi. Toshkent: O'qituvchi.
4. Ismailova, N. A. (2021). Maktabgacha ta'lim pedagogikasi va psixologiyasi. Toshkent: Innovatsiya nashriyoti.
5. Karimova, V. M. (2020). Stress va emotsional barqarorlik muammolari. Toshkent: Universitet.

6. Lazarus, R. S. (2018). Stress and emotion: A new synthesis. New York, NY: Springer Publishing.
7. Nemov, R. S. (2020). Pedagogik psixologiya. Moskva: Vldos.
8. Shoumarov, G'. B. (2022). Ta'lim psixologiyasi asoslari. Toshkent: Fan va texnologiya.
9. Spielberger, C. D. (2016). Anxiety: Theory, assessment, and treatment. New York, NY: Academic Press.
10. Vygotskiy, L. S. (2019). Bola rivojlanishining psixologik muammolari. Sankt-Peterburg: Piter.